

भा.कृ.अनु.प. - केन्द्रीय नींबूवर्गीय फल अनुसंधान संस्थान
ICAR-CENTRAL CITRUS RESEARCH INSTITUTE

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, कृषि अनुसंधान एवं शिक्षा विभाग
Indian Council of Agricultural Research, Department of Agricultural Research & Education
कृषि एवं किसान कल्याण मंत्रालय, भारत सरकार
MINISTRY OF AGRICULTURE & FARMERS WELFARE, GOVERNMENT OF INDIA

अमरावती रोड, नागपूर-४४००३३, महाराष्ट्र, भारत
Amravati Road, Nagpur - 440033, Maharashtra, India

Email : director.ccricar.gov.in
Web : ccricar.gov.in
Office : 0712-2500813
: 0712-2500572
: 0712-2500249
Fax : 0712-2500813

An ISO Certified 9001:2015

Dr. Dilip Ghosh
DIRECTOR

संत्रा व मोसंबी फळ पिकातील काळीमाशीचे व्यवस्थापन

संत्रा व मोसंबी बागायतदार बांधवांना सुचित करण्यात येते कि सध्यास्थितीत संत्रा, मोसंबी व लिंबू या फळ पिकांवर काळ्या माशीचे प्रौढ मोठ्या प्रमाणात आढळून येत आहे. साधारणता एप्रिल, ऑगस्ट व डिसेंबर महिन्यामध्ये सक्रिय असणारी काळी माशी, नोव्हेंबर महिन्यात खूप मोठ्या प्रमाणात आढळून आली आहे. येणार्या पुढील १० व १५ दिवसात प्रौढ माशी कोवळ्या पानातील रस शोषण करून पानाच्या खालच्या भागात अंडी घालतील. काळ्या माशीच्या यशस्वी रित्या बंदोबस्त करण्यासाठी खालील दिलेल्या उपाय योजना करणे अत्यंत महत्वाचे आहे.

प्रादुर्भावाची लक्षणे :-

प्रौढ माशी व पिल्ले कोवळ्या पानातील रस शोषण करतात व अंगातून मधासारखा चिकट गोड पदार्थ उत्सर्जित करतात त्यामुळे पानांवर काळी बुरशी (कॅपनोडियम सिट्री) झपाट्याने वाढते या बुरशीमुळे पूर्ण बाग काळीशार दिसते यालाच 'कोळशी' असे म्हणतात. कोळशीमुळे प्रकाश संश्लेषणाची क्रिया मंदावते.

आर्थिक नुकसानीची पातळी :- ५ ते १० पिल्ले प्रति पान

व्यवस्थापन :-

प्रतिबंधात्मक उपाय :

- झाडांची दाट लागवड व बागेमध्ये अनावश्यक पाणी साचणे इत्यादी बाबी टाळाव्यात.
- हि किड पेरू, चिकु व डाळींब या झाडावर सुद्धा येत असल्यामुळे शक्यतोवर अशा झाडांची लागवड संत्राबागेशेजारी करू नये.

सेंद्रीय उपाय :

- किडीचा प्रादुर्भाव कमी करण्यासाठी नीम तेल १० मि.ली. किंवा अझॅडिरेक्टिन १ टक्का ३ मि.ली. किंवा नीम सोप किंवा करंज सोप (आय.आय.एच.आर., बँगलोर प्रोडक्ट) ५ ग्रॅम प्रति लिटर पाण्यामध्ये घेवून फवारणी करावी.
- नवतीच्या हंगामात मॅलाडा डेसजारडेन्सी या मित्रकिडीच्या ३० अळ्या प्रति झाड दोन वेळा सोडल्यास किडीचा प्रादुर्भाव कमी होण्यास मदत होते.

रासायनिक उपाय:

- इमिडाक्लोप्रीड (१७.८ एस एल) ०.५ मि.ली. किंवा थायमेटोक्झाम (२५ डब्लू जी) ०.३ ग्रॅम किंवा डायमेटोएट २ मि.ली. प्रति लिटर पाण्यामध्ये घेउन फवारणी करावी. प्रौढ उत्पत्ती व पन्नास टक्के अंडी उबण्याची स्थिती हि फवारणी करीता योग्य वेळ असते कारण या अवधित किडींच्या प्रथामावस्था झाडांवर उपलब्ध असतात. पन्नास टक्के अंडी उबवण्याचा कालावधी आंबीया बहार (एप्रिलचा पहिला पंधरवाडा), मृग बहार (जुलैचा दुसरा पंधरवाडा), आणि हस्त बहार (डिसेंबरचा पहिला पंधरवाडा) किडींच्या नियंत्रणासाठी योग्य ठरविण्यात आल्या आहेत.

नागपूर

दिनांक: 21-11-2022

दिलीप घोष
(दिलीप घोष)

काळया माशीचे प्रौढ

पन्नास टक्के अंडी उबण्याची अवस्था

काळया माशीचे कोष